

Sociale Toekomstvisie Olst-Wijhe

2012 – 2020

Olst-Wijhe, mei 2012
doc. nr.: 11.052696

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 Een Sociale Toekomstvisie voor Olst-Wijhe	
1.1	Waarom een Sociale Toekomstvisie? 3
1.2	Visie als richting voor de toekomst 3
1.3	Leeswijzer 4
Hoofdstuk 2 Olst-Wijhe in beeld	
2.1	Bevolkingssamenstelling 5
2.2	Onderwijs 5
2.3	Welzijn 5
2.4	Sociaaleconomische zaken 6
2.5	Volkshuisvesting 6
2.6	Veiligheid 6
2.7	Sterke kenmerken van onze gemeente 7
Hoofdstuk 3 Onze samenleving verandert	
3.1	Veranderende bevolkingssamenstelling 8
3.2	Trends en ontwikkelingen die van invloed zijn op de sociale infrastructuur 10
Hoofdstuk 4 Analyse huidige sociaal beleid	
4.1	Prettige en veilige woonomgeving 13
4.2	Goed opgroeien 13
4.3	Voldoende mogelijkheden tot participatie 13
4.4	Sociale betrokkenheid van onze inwoners 13
4.5	Zorg en ondersteuning aan kwetsbare burgers 13
Hoofdstuk 5 Prettig en veilig wonen	
5.1	Profilering; internationaal keurmerk Cittaslow 14
5.2	Wonen in Olst-Wijhe 14
5.3	Recreëren in Olst-Wijhe 15
5.4	Werken in Olst-Wijhe 15
5.5	Mobiliteit in Olst-Wijhe 15
5.6	Voorzieningen 16
5.7	Vitale dorpen en buurten 16
Hoofdstuk 6 Goed kunnen opgroeien	
6.1	Een aantrekkelijke woonomgeving 18
6.2	Voldoende en kwalitatief sterke voorzieningen 18
6.3	Vrijtijdsaanbod 19
6.4	Zorg voor onze jeugd 19
Hoofdstuk 7 Voldoende mogelijkheden tot participatie	
7.1	Voorkomen van sociale uitsluiting 20
7.2	Het stimuleren van participatie 20
7.3	Sociale betrokkenheid van onze inwoners 21
Hoofdstuk 8 Zorg en ondersteuning aan kwetsbare inwoners	
8.1	Kaderstelling decentralisatieopgaven 22
8.2	Algemene of collectieve voorzieningen 23
8.3	Individuele voorzieningen 24
Hoofdstuk 9 Randvoorwaarden	
9.1	Krachtig werkveld 26
9.2	Communicatie tussen gemeente en inwoners 26
9.3	Financiën 26
9.4	Monitoring en evaluatie 27

1. Een Sociale Toekomstvisie voor Olst-Wijhe

1.1 Waarom een Sociale Toekomstvisie?

Diverse ontwikkelingen zijn van invloed op het sociale beleid van onze gemeente. Vaak gaat het om landelijke ontwikkelingen. Zo heeft de individualisering, digitalisering, de toegenomen mobiliteit, de aandacht voor duurzaamheid en de verandering van de bevolkingssamenstelling (ontgroening en vergrijzing) gevolgen voor de gewenste en benodigde sociale infrastructuur. Ook krijgen wij steeds meer taken op dit gebied en wordt van onze inwoners en van de overheid een andere rol verwacht. Tenslotte wordt de financiële armslag – mede als gevolg van de economische crisis – steeds kleiner.

Voor de afzonderlijke beleidsterreinen zijn in de afgelopen jaren diverse beleidsnotities opgesteld. Door de samenhang van de diverse beleidsterreinen en de trends en ontwikkelingen die zich hierop voordoen, is er echter ook behoefte aan een integraal afwegingskader voor het sociale domein, gebaseerd op een samenhangende visie.

Op 19 januari 2009 heeft de gemeenteraad besloten om uitvoering te geven aan het initiatiefvoorstel van de CDA-fractie om ook een Sociale Toekomstvisie op te stellen. Dit in navolging van de in 2008 vastgestelde Toekomstvisie 'Versterken van een dijk van een gemeente', het kader voor de ontwikkelingen en beleidskeuzes die ruimtelijk-fysieke consequenties hebben. Met het opstellen van een Sociale Toekomstvisie wordt richting gegeven aan de gewenste sociale structuur van onze gemeente. Tevens kan zij als leidraad fungeren voor de inrichting van onze fysieke leefomgeving. Daarbij kan de, in deze visie benoemde, gewenste profilering (sterke kenmerken, gemeenschappelijke waarden) als brug fungeren tussen de sociale en fysieke infrastructuur.

1.2 Visie als richting voor de toekomst

Deze Sociale Toekomstvisie beoogt een samenhangend ontwikkelingsbeeld voor de sociale infrastructuur in onze gemeente gedurende de periode tot 2020 te schetsen. In deze visie wordt de richting voor diverse ontwikkelingen bepaald, waarna een verdere uitwerking op deelterreinen meestal nog nodig zal zijn.

De Sociale Toekomstvisie richt zich op de middellange termijn en sluit daarmee aan op de termijn die gekoppeld is aan de in 2008 vastgestelde Toekomstvisie. In de uitvoering van deze visie zullen we wel rekening houden met verschillende fasen. De eerste uitvoeringsfase zal gerelateerd worden aan de huidige raadsperiode (2012 – 2014).

Onze sociale infrastructuur raakt vele beleidsterreinen; zorg, welzijn, onderwijs, sociale zekerheid, sport, vrijwilligerswerk en veiligheid. Hierbinnen onderscheiden wij de volgende thema's:

- prettige en veilige woonomgeving;
- goed kunnen opgroeien;
- voldoende mogelijkheden tot participatie;
- zorg voor en ondersteuning bieden aan kwetsbare burgers.

Onze visie tracht op deze vier hoofdthema's richting te geven en keuzes te maken.

Het opstellen van de Sociale Toekomstvisie is in twee verschillende fasen uitgevoerd. In 2010 (aan het einde van de vorige raadsperiode) is het eerste deel van de Sociale Toekomstvisie opgeleverd. In dit eerste deel heeft vooral een analyse plaatsgevonden van ons huidige sociale beleid en worden een aantal trends en ontwikkelingen beschreven die in de komende jaren effect zullen hebben op ons sociale beleid. Daarnaast zijn agendapunten benoemd die in het tweede deel nader uitgewerkt zouden moeten worden. In de nieuwe raadsperiode is vervolgens vorm en

inhoud gegeven aan het tweede deel van deze visie. Het tweede deel was gericht op het bepalen van richtingen en het maken van keuzes.

1.3 Leeswijzer

Deze notitie start met de opbrengst uit het eerste deel van de Sociale Toekomstvisie. Daarna wordt in hoofdstuk 2 een beschrijving van een aantal karakteristieken en kengetallen van onze gemeente gegeven. Vervolgens gaan we in hoofdstuk 3 in op belangrijke trends en ontwikkelingen die van invloed zijn op onze sociale infrastructuur en wordt in hoofdstuk 4 een korte analyse van ons huidige sociale beleid weergegeven.

Vervolgens worden in de hoofdstukken 5 tot en met 8 de vier hoofdthema's uit deze visie nader uitgewerkt. In het laatste hoofdstuk beschrijven we een aantal randvoorwaarden voor de realisatie van deze visie.

2. Olst-Wijhe in beeld

Deze Sociale Toekomstvisie begint met de beschrijving van een aantal karakteristieken en kengetallen van onze gemeente.

2.1 Bevolkingssamenstelling

Tot 2010 is het inwoneraantal van onze gemeente steeds gegroeid. Wel zien we dat in de laatste twee jaren deze groei duidelijk minder wordt. De meeste inwoners (62%) wonen in de dorpen Olst en Wijhe. Het inwoneraantal van deze dorpen lag op 1 januari 2010 nagenoeg gelijk (Olst; 5.160, Wijhe; 5.690).

De leeftijdsopbouw van onze gemeente is op dit moment vergelijkbaar met de leeftijdsopbouw van gemeenten in Overijssel en Nederland. Er is wel recent een ontwikkeling zichtbaar dat het aantal 0 tot 29 – jarigen iets sneller afneemt dan in Overijssel en Nederland.

Veel 65-plussers wonen in Wijhe-centrum en Olst-centrum. Vaak kiezen ouderen er voor om zich zo dicht mogelijk bij voorzieningen (winkels, gezondheidszorg) te vestigen. De kernen Den Nul en Boerhaar kennen een relatief jonge bevolking ten opzichte van de andere kernen uit onze gemeente.

Het aantal huishoudens groeit nog steeds. Daarbij valt op dat onze gemeente relatief weinig eenpersoons huishoudens ten opzichte van de gemeenten in Overijssel en Nederland kent. Vooral het aantal 15 tot 34 – jarigen dat als hoofdbewoner kan worden aangemerkt, is beduidend lager dan in Overijssel en Nederland.

Ten aanzien van de vestiging- en vertrekcijfers zijn nauwelijks conclusies te trekken, deze schommelen behoorlijk.

2.2 Onderwijs

Ongeveer 85% van onze kinderen bezoekt een basisschool in onze gemeente. Dat betekent dat 15% van onze kinderen een basisschool buiten onze gemeente bezoekt (veelal in Raalte). In de meeste gevallen gaat het dan om kinderen die het speciaal basisonderwijs bezoeken of waarbij ouders kiezen voor een basisschool van een specifieke levensbeschouwelijke richting.

Onze gemeente kent 14 basisscholen; acht openbare basisscholen en zes bijzondere basisscholen (rooms-katholiek en protestants-christelijk). In de kleinste kernen staan relatief wat meer openbare basisscholen. Het aantal leerlingen in het basisonderwijs daalt al enkele jaren. Daarbij valt op dat het openbaar onderwijs deze leerling-daling vrijwel volledig voor haar rekening neemt. De meest recente leerlingenprognoses (april 2012) laten nu ook een daling van het aantal leerlingen in het bijzonder basisonderwijs zien.

Naast 14 basisscholen kent onze gemeente één openbare school voor voortgezet onderwijs. Deze school biedt VMBO-, HAVO-, en Atheneumonderwijs. Ruim 24% van onze leerplichtigen bezoekt deze school. Het merendeel (31%) bezoekt de school voor (bijzonder) voortgezet onderwijs in Raalte. Daarna volgen de scholen in Zwolle (16%) en Deventer (14%).

Het leerlingenaantal op onze school voor voortgezet onderwijs stijgt al enkele jaren. Deze stijging is vooral te danken aan een toestroom van leerlingen uit Olst (die voorheen vaker voor een school in Deventer kozen) en leerlingen uit de regio buiten onze gemeente.

Het gemiddelde onderwijsniveau van onze beroepsbevolking is in de afgelopen jaren afgenomen. Dat heeft vooral te maken met een toename van het aantal inwoners met een laag onderwijsniveau.

2.3 Welzijn

Ten opzichte van andere gemeenten uit de regio IJsselland zijn relatief wat meer kinderen uit onze gemeente lid van een sportvereniging. Vooral het aantal jeugdleden bij de grote omniverenigingen is in de afgelopen jaren gestegen. Deze stijging lijkt ten koste te gaan van het

aantal jeugdleden bij de kleine sportverenigingen. Bij de meeste kleine sportverenigingen neemt het aantal jeugdleden juist af.

Naarmate kinderen ouder worden, neemt het percentage kinderen dat lid is van een sportvereniging af. Jongeren op het voortgezet onderwijs zijn aanzienlijk minder vaak lid van een sportvereniging. Wel neemt het aantal jongeren dat weinig of niet sport verder af en het aantal jongeren dat intensief sport verder toe.

Het aantal inwoners dat lid is van de Stichting Openbare Bibliotheek Olst-Wijhe daalde tot en met 2010 licht. In 2011 is deze trend, door een aantal succesvolle ledenwervingsacties, gebroken. Vooral het aantal jeugdleden is het afgelopen jaar gestegen. Het aantal uitleningen daalt overigens nog wel steeds.

Het aantal jeugdleden dat lid is van een muziekvereniging blijft vrijwel gelijk. Kinderen volgen wel steeds minder vaak les bij de Stichting Muziekonderwijs Olst-Wijhe.

Onze gemeente kent een bloeiend verenigingsleven. Onze sociale infrastructuur (voorzieningen en activiteiten) is in hoge mate afhankelijk van onze vrijwilligers. Verenigingen en vrijwilligersorganisaties merken wel dat het moeilijker wordt om vrijwilligers te werven en te behouden maar zij slagen nog steeds hierin.

2.4 Sociaaleconomische zaken

De sectoren landbouw & visserij en de industriële sector bieden nog steeds de meeste werkgelegenheid in onze gemeente. Snel daarna volgen de groot- en detailhandel en de gezondheids- en welzijnssector. In de sectoren landbouw & visserij en de groot- en detailhandel gaat het om een groot aantal werkgevers die relatief weinig werknemers in dienst heeft (gemiddeld 3 tot 4 werknemers per werkgever). Het gemiddelde aantal werknemers per werkgever ligt in de industriële sector (22) en de gezondheids- en welzijnssector (14) veel hoger. Het aantal starters (waaronder een groot aantal kleine zelfstandigen) is in de afgelopen jaren toegenomen. De detailhandel in onze gemeente staat onder druk.

Het gemiddeld besteedbaar inkomen van inwoners uit Olst-Wijhe is nagenoeg gelijk aan het gemiddeld besteedbaar inkomen van inwoners uit gemeenten in Overijssel maar iets lager dan het landelijke niveau.

Na een paar jaar van daling stijgt het aantal uitkeringen ook in onze gemeente weer. Ten opzichte van het landelijke beeld worden er in onze gemeente relatief veel Wajong-uitkeringen, iets minder WW-uitkeringen en veel minder bijstandsuitkeringen verstrekt.

2.5 Volkshuisvesting

In Olst-Wijhe is de woningvoorraad ieder jaar iets toegenomen. Onze gemeente kent relatief veel huurwoningen (32,8%, landelijk 25,6%). De gemiddelde WOZ-waarde ligt op € 252.000,-. De gemiddelde WOZ-waarde van woningen in de kernen Olst en Wijhe ligt op hetzelfde niveau maar ligt wel duidelijk lager dan de gemiddelde WOZ-waarde van woningen in onze kleine kernen.

2.6 Veiligheid

Onze gemeente scoort relatief hoog als het gaat om de objectieve veiligheid (het aantal geregistreerde delicten is dus relatief laag). Het percentage inwoners dat zich weleens onveilig voelt (subjectieve veiligheid), is vergelijkbaar met dat van vergelijkbare gemeenten.

Het aantal verkeersslachtoffers daalt nog steeds en is in onze gemeente relatief laag.

2.7 Sterke kenmerken van onze gemeente

Niet alleen de uitkomsten uit diverse onderzoeken over of in onze gemeente (bijvoorbeeld het woningmarktonderzoek waarin gevraagd wordt naar de reden van vestiging of vertrek uit onze gemeente) maar ook de resultaten uit de gesprekken met inwoners en organisaties uit onze gemeente leveren een duidelijk beeld op van onze sterke kenmerken. Deze komen kort samengevat neer op de volgende kenmerken:

- ruim opgezette en groene dorpen en buurten;
- betaalbare woningen;
- veilig;
- kleinschalig (het kennen en gekend worden);
- gemeenschapszin;
- noaberschap.

3. Onze samenleving verandert

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste maatschappelijke veranderingen geschetst die van invloed zijn op de sociale infrastructuur van onze gemeente. Daarnaast is een analyse van onze huidige sociale beleid opgenomen.

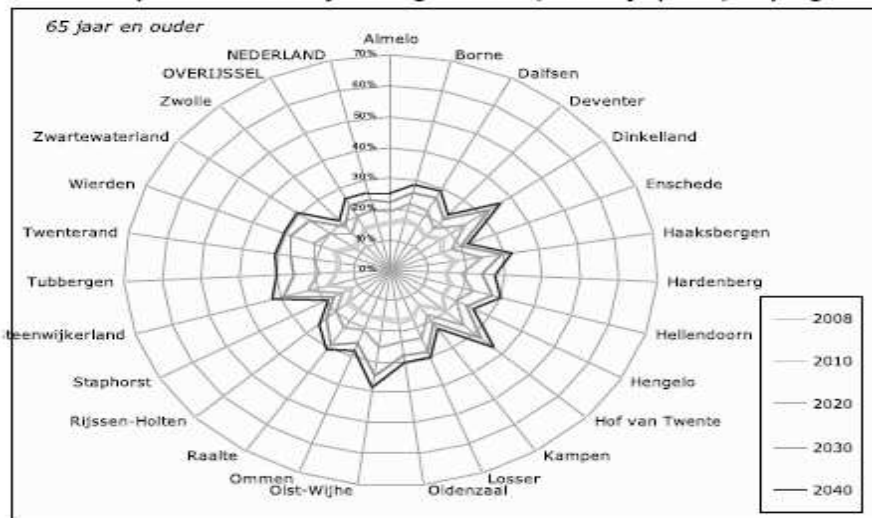
3.1 Veranderende bevolkingssamenstelling

Vergrijzing

Nederland vergrijst, net als de meeste andere Europese landen. Proportioneel neemt het aandeel ouderen in de komende decennia sterk toe. Olst-Wijhe behoort tot de meest vergrijzende gemeenten in Overijssel. In 2025 zal een kwart van onze inwoners 65 jaar of ouder zijn. In 2030 is de vergrijzing op haar hoogtepunt en daarna neemt het aandeel ouderen, net als het totale aantal inwoners, weer langzaam af. Niet eerder is zo'n groot deel van onze bevolking 65 jaar of ouder geweest en dit gegeven heeft zeker invloed op de sociale infrastructuur in onze gemeente. Door deze vergrijzing zal de zorgbehoefte gaan toenemen, vooral bij de groep van 75 jaar en ouder. Ook moet rekening gehouden worden met een verandering van woonbehoefte; de vraag naar (levensloopbestendige) huurwoningen zal toenemen. Door de vergrijzing is de verwachting dat ook het aantal ouderen dat actief is als vrijwilliger of mantelzorger toe zal nemen.

Tabel 1; stijging aandeel 65-plussers in Overijsselse gemeenten

Aandeel 65-plussers in Overijsselse gemeenten, werkelijk (2008) en prognose (2010-2040) (%)

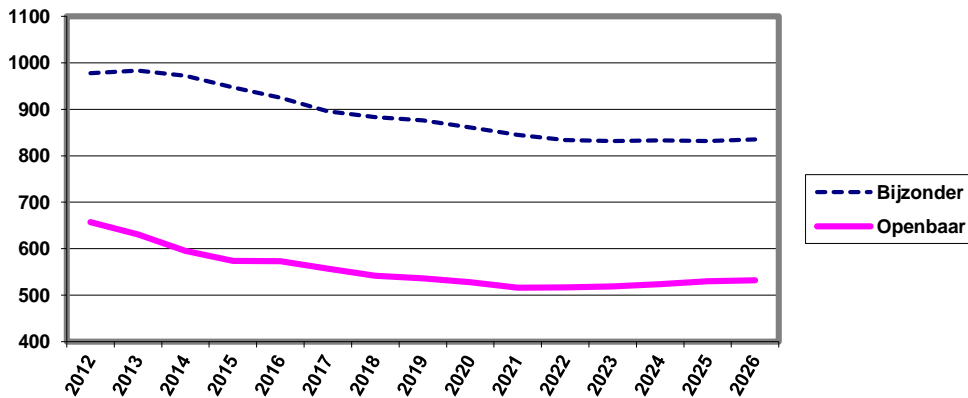

Bron: Provincie Overijssel, 2009

Ontgroening

Naast vergrijzing speelt ook ontgroening (afname van het aandeel jongeren in de samenleving). Nu is 20% van onze inwoners 14 jaar of jonger. In 2025 is dat nog maar 14%. Dit vertaalt zich direct in een daling van het aantal basisschoolleerlingen. Op 1 oktober 2010 stonden nog 1691 leerlingen op onze basisscholen ingeschreven. Op basis van de laatste leerlingenprognoses verwachten we in 2024 nog maar 1357 leerlingen. Daarnaast zien we in de afgelopen jaren een verschuiving van het openbaar onderwijs naar het bijzonder onderwijs waardoor we verwachten dat het openbaar onderwijs in onze gemeente het meest getroffen wordt door deze daling.

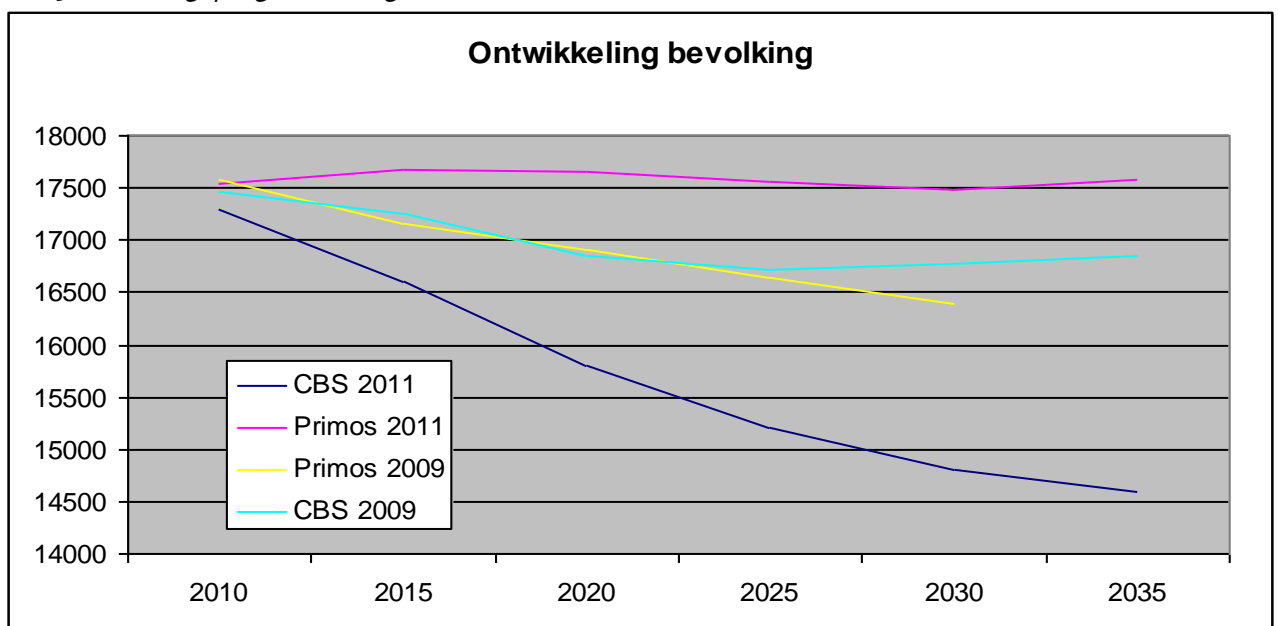
Tabel 2: verwachte aantallen leerlingen bijzonder- en openbaar onderwijs
(leerlingprognoses april 2012)

Krimp

Ondanks het feit dat tot 1 januari 2011 het aantal inwoners in onze gemeente nog steeds licht is gestegen, verwachten we in de komende jaren een terugloop van het aantal inwoners. Nog niet bekend is hoe groot dit zal zijn. Verschillende prognoses laten een wisselend beeld zien van de mate waarin onze gemeente met een krimp van ons inwoneraantal te maken krijgt. Wij gaan er van uit dat de krimp hier beperkt zal zijn. Onze gemeente ligt relatief gunstig. Onze directe burens zijn Zwolle en Deventer, twee snel groeiende steden waar veel economische dynamiek aanwezig is. Van grootschalige krimp, zoals in de periferie van Nederland, zal in deze regio hoogstwaarschijnlijk geen sprake van zijn.

Tabel 3; bevolkingsprognoses volgens CBS en Primos

Conclusie

Uit bovenstaande gegevens concluderen wij dat voor onze gemeente de veranderende bevolkingssamenstelling een grotere impact op onze sociale infrastructuur zullen hebben dan een mogelijke (lichte) krimp van onze bevolking.

3.2 Trends en ontwikkelingen die van invloed zijn op de sociale infrastructuur

Algemeen

Trendbureau Overijssel, een onafhankelijk bureau dat toekomstverkenningen maakt, ziet vier scenario's voor de ontwikkelingen van de dorpen in Overijssel in het jaar 2030. Deze scenario's zijn mogelijke toekomstbeelden, gebaseerd op verwachtingen, bestaande kennis en waarschijnlijkheden. Vooral bedoeld om oog te krijgen voor mogelijke trendbreuken en als input voor discussie.

1. De wereld is een dorp

Het platteland is de groene long van de wereld. Mensen zijn zelfredzaam. Voorzieningen zijn verdwenen, maar dat vormt geen probleem. Dorpelingen zijn mobiel en reizen makkelijk naar de dichtstbijzijnde stad of met het vliegtuig naar Milaan of New York.

2. Dorp profiteert van eigenheid

Mensen komen hier speciaal heen voor bezinning. De landbouwsector is vooral gericht op streekproducten. Moestuinen worden aan stedelingen verhuurd, stedelingen zijn bereid om voor de natuurbeleving te betalen. Het dorp voorziet in de eigen energiebehoefte.

3. Dorp om te wonen

Het dorp is de ideale woonplek voor stedelingen, veilig, schoon, sociaal, ruimte om van de natuur te genieten. Nieuwe inwoners hebben alleen geen boodschap aan tradities. Bij binnenkomst in het dorp onderteken je een contract waarin je aangeeft welke diensten je kunt leveren aan anderen. Met de punten die dit oplevert hoef je minder belasting te betalen.

4. Dorp loopt leeg

Jongeren trekken naar de steden waar werk is. Gebieden ver van de snelweg vergrijzen en verarmen. Overblijvende bewoners worden geconcentreerd in grotere dorpen/ kleine steden. Vrijkomende ruimte wordt gebruikt voor landbouw en energie. Landbouwbedrijven zijn volledig geautomatiseerd/ gerobotiseerd.

In alle scenario's verandert het noaberschap. Sociale binding wordt meer een keuze dan noodzaak. Ook zonder nauwe banden kunnen dorpen heel sociaal en vitaal zijn. Aandacht voor minder zelfredzamen is dan wel op zijn plaats.

Wanneer we deze scenario's spiegelen aan de Olst-Wijhese situatie lijkt een mix van scenario's twee en drie het meest voor de hand te liggen. We vinden het belangrijk om onze eigenheid te behouden. Eigenheid zorgt voor binding en betrokkenheid. We willen ons ook graag profileren als een gemeente waar het prettig is om te wonen. Op die manier kunnen we profiteren van onze ligging tussen de steden Deventer en Zwolle.

Sociaal

In het sociale domein spelen, naast vergrijzing, ontgroening en krimp (zie paragraaf 3.1), de volgende trends en ontwikkelingen.

1. Vermaatschappelijking van de zorg

Door de extramuralisering van de zorg kunnen en moeten mensen steeds langer zelfstandig blijven wonen. Voor de institutionele zorg wordt gekozen voor kleinere eenheden in de wijk, waarbij de zorgverlening in de buurt plaatsvindt, alhoewel een tegenovergestelde stroming ook al weer merkbaar is.

Om de zorg betaalbaar te houden zal deze steeds meer door vrijwilligers/mantelzorgers worden verleend. Dit sluit aan bij de civil society - de zorgzame samenleving - de basisgedachte achter de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Daar waar mogelijk zal ook dure individuele professionele zorg worden vervangen door collectieve voorzieningen met inzet van vrijwilligers. Er is dan ook een toename te zien van het particulier initiatief op dit terrein, zoals zorgboerderijen en Thomashuizen.

2. Digitalisering

Onze samenleving digitaliseert in toenemende mate. Email en mobiele telefoon zorgen er voor dat we 24 uur per dag, waar ook ter wereld, bereikbaar zijn. Winkelen doen we via internet. Boeken worden gedownload en sporten doen we niet altijd meer in een sportzaal maar met de spelcomputer. Internet is door het ontstaan van netwerksites een sociale ontmoetingsplaats geworden.

We zien dat deze digitalisering steeds grotere gevolgen heeft voor onze sociale infrastructuur. Deze ontwikkeling leidt niet alleen tot een druk op het gebruik van onze voorzieningen (bijvoorbeeld winkels en bibliotheek) maar biedt ook tal van mogelijkheden om diensten binnen onze gemeente aan te kunnen blijven bieden, weliswaar via de digitale weg.

3. Individualisering en toename mobiliteit

Mede door de toegenomen mogelijkheden op het gebied van de ICT en de toegenomen (auto)mobiliteit zijn mensen veel minder afhankelijk van hun directe omgeving. Mensen kiezen zelf de netwerken waar ze onderdeel van uit willen maken en maken dus zelf de keuze of ze lid willen worden van een plaatselijke vereniging. Afstanden worden gemakkelijk overbrugd. Ook de boodschappen worden steeds vaker bij de grote ketens op enige afstand gedaan. Dit betekent dat dorpen veranderen, maar ook dat er meer mensen 'van buiten' zich op het platteland gaan vestigen.

4. Toenemend belang van de kwaliteit van de woonomgeving voor behoud sociale vitaliteit

Vestiging van nieuwe bewoners wordt vooral door de verwachte krimp steeds belangrijker. Als nieuwe inwoners bewust voor een dorp hebben gekozen, omdat zij dit als een plezierig, leefbaar dorp ervaren, is de kans veel groter dat deze nieuwe bewoners ook betrokken raken bij het dorp. Dat is weer van invloed op de sociale vitaliteit van de dorpen. Door de betrokkenheid van de dorpsbewoners bij hun dorp is er namelijk een basis voor allerlei gemeenschapsinitiatieven.

5. Financiële gevolgen van de economische crisis

De gemeentelijke inkomsten lopen de komende jaren terug door de stagnatie van de woningbouw (en daardoor druk op de grondexploitatie), afnemende inkomsten uit het gemeentefonds en een toename van het aantal uitkeringen. Ondanks dat verwacht wordt dat dit slechts van tijdelijke aard is, zal deze ontwikkeling zeker op de korte termijn van invloed zijn op de bestedingsmogelijkheden van de gemeente.

6. Grote veranderingen in de agrarische sector

Het buitengebied van onze gemeente verandert; er zijn relatief meer grotere agrarische bedrijven en kleine agrarische bedrijven stoppen. Deze vrijkomende agrarische bebouwing wordt ingevuld door een ander soort bedrijvigheid (bijvoorbeeld zorg, toerisme) of krijgt een woonbestemming. Deze ontwikkelingen zorgen in ieder geval voor een andere bedrijvigheid en bevolkingssamenstelling op het platteland.

7. Rol van de gemeente

De klassieke verzorgingsstaat ontwikkelt zich tot een moderne 'civil society'. Daarbij wordt de gemeente als de meest nabije overheid gezien. Een belangrijke reden om juist op het sociale domein verantwoordelijkheden van het Rijk of de provincie over te hevelen naar gemeenten. Daarbij verandert de gemeente steeds meer in een partij die niet meer uitvoert namens de rijksoverheid maar bij uitstek regisseur is. Vanuit de gedachte 'kleine overheid, grote burger' vult zij haar regiefunctie in door als partner te opereren en voortdurend de samenwerking te zoeken met organisaties in het maatschappelijk middenveld. Daarnaast heeft de gemeente de opgave het maatschappelijk ondernemerschap te stimuleren en te ontwikkelen. Deze rol moet wel geplaatst worden in een context waarbij de kloof tussen overheid en burger steeds groter dreigt te worden.

4. Analyse huidige sociaal beleid

In ons huidige Wmo beleidsplan (2007 – 2011) - dat als een kapstok of paraplu kan worden gezien voor de afzonderlijke beleidsterreinen in het sociale domein - beschrijven wij ons toekomstbeeld als volgt; “Wij streven naar een samenleving waarin iedereen zo zelfstandig mogelijk kan functioneren, maar we willen ook een zorgzame samenleving waaraan iedereen op zijn of haar manier een bijdrage levert en waarbij mensen naar elkaar omkijken.”

In 2010 hebben wij een extern adviesbureau gevraagd ons huidige sociale beleid aan de hand van dossieronderzoek en interviews met sleutelfiguren uit onze gemeente te analyseren. Op de vijf eerder beschreven thema's kwamen zij tot de volgende analyse.

4.1 Prettige en veilige woonomgeving

Olst-Wijhe kent al heel lang een cultuur waarbij via buurtschouwen en kernbezoeken het gemeentebestuur en de medewerkers actief betrokken zijn bij de afzonderlijke woonkernen. Hierdoor is er ook veel kennis over wat er in de dorpen speelt. In de dorpsontwikkelingsplannen kunnen de bewoners aangeven wat voor de leefbaarheid van het dorp van belang is. Verder heeft Olst-Wijhe als plattelandsgemeente een kindvriendelijke, schone en veilige woon- en leefomgeving, op een steenworp afstand van een mooi landschappelijk buitengebied.

4.2 Goed opgroeien

Er zijn goede basisvoorzieningen. Daarbij valt op dat de deelname aan het consultatiebureau is hoog en alle peuterspeelzalen en kinderopvangvoorzieningen gebruik maken van hetzelfde programma Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE). Met de samenhang die er is tussen het peuterspeelzaalwerk en de kinderopvang anticipeert Olst-Wijhe op de Wet Ontwikkelingskansen door Kwaliteit en Educatie (Wet OKE).

4.3 Voldoende mogelijkheden tot participatie

Er is een hoog voorzieningenniveau in Olst-Wijhe. Wat heel bijzonder is, is de functie van Stichting Kulturhus Olst-Wijhe (SKOW) als verbindende instelling met een duidelijke ondersteunende taak naar vrijwilligers en het beheer van voorzieningen in de dorpen. Ook valt op dat er een groot beroep gedaan wordt op vrijwilligers als het gaat om de culturele voorzieningen, zoals het beheer en de programmering van de kleine theaters.

4.4 Sociale betrokkenheid van onze inwoners

Uit gesprekken met sleutelfiguren uit de gemeenschap bleek dat de onderlinge betrokkenheid groot is. Mensen zien om naar elkaar. Dit wordt ook door de gemeente gestimuleerd, onder meer door de financiering van het project Makelen & Schakelen. Daarnaast is er grote inzet op vrijwilligersondersteuning, wat de onderlinge betrokkenheid ook weer stimuleert.

4.5 Zorg en ondersteuning aan kwetsbare burgers

Onder kwetsbare burgers verstaan wij inwoners die door een cumulatie van gezondheids- en/of financiële problemen, veelal door chronische aandoeningen, handicap en/of sociaal economische omstandigheden voor de maatschappelijke participatie en/of zelfredzaamheid aangewezen zijn op hulp- of dienstverlening.

Olst-Wijhe is een actieve gemeente als het gaat om de zorg voor de kwetsbaren, zoals de voorzieningen voor ouderen op het gebied van wonen, zorg en welzijn en de voorzieningen in het kader van de geestelijke gezondheidszorg. De gemeente kent een ruimhartig minimabeleid. Door zelf de indicatiestelling te verzorgen is er zicht op de thuissituatie van zorgbehoevenden en de (informele) zorg en hulp die verder nodig is.

5. Prettig en veilig wonen

In zijn algemeenheid geven onze inwoners aan dat zij prettig en veilig wonen in Olst-Wijhe. Als belangrijke waarden noemen zij de relatieve rust en ruimte, de groene omgeving, voldoende betaalbare woningen, de kleinschaligheid (elkaar kennen) en de gemeenschapszin. Deze waarden zijn voor ons vertrekpunt geweest voor de volgende keuzes:

5.1 Profilering; internationaal keurmerk Cittaslow

Om een aantrekkelijke woon-, werk- en recreatiegemeente te zijn, vinden we het belangrijk om te laten zien wat onze gemeente te bieden heeft. Een duidelijk en herkenbaar profiel levert daar een belangrijke bijdrage aan. Bij de keuze voor een profiel vinden we het belangrijk om aan te sluiten bij de sterke kenmerken van onze gemeente; de relatieve rust en ruimte, de groene omgeving, de kleinschaligheid en de gemeenschapszin.

Cittaslow is een internationaal keurmerk voor gemeenten van minder dan 50.000 inwoners die op het gebied van leefomgeving, landschap, gastvrijheid, milieu, infrastructuur, cultuurhistorie en behoud van identiteit tot de top behoren. Op dit moment hebben vier gemeenten uit Nederland dit keurmerk ontvangen (Midden-Delfland, Borger-Odoorn, Alphen-Chaam en Vaals). Vooral nog kan slechts één gemeente per provincie worden toegelaten tot het Cittaslow-netwerk.

In een Cittaslow-gemeente kunnen inwoners en bezoekers op een plezierige, gastvrije manier en op een menselijk tempo genieten. Het bewaken en bevorderen van de kwaliteit van de leefomgeving is het allerbelangrijkst voor een Cittaslow-gemeente. Dit betekent dat een gezond milieu, het versterken van de landschappelijke kwaliteiten en een goede infrastructuur hoog op de agenda van de gemeente staan. Deze koestert het cultuurhistorisch erfgoed, de plaatselijke tradities en het aanbieden en promoten van streekproducten.

Bron; website www.cittaslow-nederland.nl

De uitgangspunten van Cittaslow lijken erg goed aan te sluiten bij de manier waarop wij ons als gemeente willen profileren. Cittaslow zou prima als kader kunnen fungeren voor de keuzes die wij bij de inrichting van onze sociale en fysieke infrastructuur willen maken. Wij willen onderzoeken of certificering van onze gemeente wenselijk en haalbaar is.

5.2 Wonen in Olst-Wijhe

Wij kiezen voor behoud van identiteit en kleinschaligheid. Juist deze kernwaarden leveren een sterke gemeenschapszin en noaberschap op. We beogen niet langer een forse uitbreiding van onze woningbouwopgave. Wel houden wij ons aan de afspraken die we ten aanzien van onze woningbouwopgave voor de middellange termijn eerder hebben gemaakt. We willen een kwaliteitslag maken door te kiezen voor inbreiding in plaats van uitbreiding en te kiezen voor een herstructurering van buurten. Op die manier willen we de (ruimtelijke) kwaliteit van de leefomgeving verbeteren. Dorpen en buurten zijn vitaal en leefbaar als de samenstelling van de bewoners in deze dorpen en buurten divers is en er voldoende voorzieningen aanwezig zijn. Wij willen deze diversiteit als uitgangspunt gebruiken voor de keuzes die wij maken in ons woningmarktbeleid.

De aard en omvang van de huishoudens verandert de komende jaren. Huishoudens bestaan uit steeds minder personen. Dit is het gevolg van vergrijzing, steeds minder grote gezinnen, een toenemend aantal echtscheidingen en de individualisering. Er ontstaat daardoor een toenemende vraag naar passende woningen, zorgtoegankelijk met voldoende voorzieningen en het liefst op

centraal gelegen locaties. In samenwerking met o.a. woningcorporatie SallandWonen werken wij aan de inrichting van woonservicegebieden. Zo hebben wij met woningcorporatie SallandWonen afspraken gemaakt over de realisatie van het aantal nulredenwoningen en innoverende projecten op het terrein van thuishetchnologie.

Bij renovatie of herstructurering van buurten zorgen we voor passende huisvesting voor jongeren zodat onze dorpen ook aantrekkelijk blijft voor deze doelgroep.

5.3 Recreëren in Olst-Wijhe

Ook op dit terrein ligt het voor de hand om te kiezen voor kleinschaligheid en het versterken van onze kernkwaliteiten (Landgoederenzone, IJsseluiterwaarden, aanwezigheid van kunstenaars en een rijke cultuurhistorie). Wij willen onze ligging aan de IJssel beter dan voorheen benutten. Daar biedt de uitvoering van het plan "Beleef de IJssel" volop kansen toe. De provinciale weg vormt daarbij wel een barriere tussen de dorpen en de IJssel. Bij de uitwerking van ons beleid vraagt een veilige en logische oversteek naar de IJssel onze aandacht.

Bij dit profiel horen kleinschalige recreatieve voorzieningen, culturele evenementen met een regionale uitstraling, verkoop van streekgebonden producten, wandel- en fietsarrangementen etc. Ook denken wij dat op het terrein van samenwerking en samenhang tussen activiteiten en voorzieningen nog verbetering mogelijk is. Dit betekent meer samenwerking tussen organisaties uit onze gemeente, aandacht voor samenhang tussen voorzieningen en samenwerking met onze buurgemeenten in de regio Salland. Totstandkoming van beleid op het terrein van recreatie en toerisme zullen we op Sallands niveau moeten oppakken.

Wij vinden het daarbij belangrijk dat onze voornemens op dit terrein niet alleen bijdraagt aan onze doelstellingen op recreatief beleid maar dat de voorzieningen en activiteiten eveneens bijdragen aan de vrijetijdsbesteding van onze eigen inwoners.

5.4 Werken in Olst-Wijhe

Het verwerven en behouden van werk is een belangrijke voorwaarde voor participatie. We vinden het belangrijk dat iedere inwoner van onze gemeente op zijn of haar niveau een bijdrage levert aan de samenleving. Het hoogste doel hierbij is een zelfstandige plaats op de arbeidsmarkt maar tegelijkertijd bevorderen we ook, zolang dat doel niet is bereikt of als dat doel niet te bereiken is, dat deze bijdrage op een andere wijze wordt geleverd. Het kan hierbij gaan om werken onder toepassing van loondispensatie, maatschappelijk nuttig werk of vrijwilligerswerk of vormen van mantelzorg. Ook deze bijdrage wordt in dat geval door ons op hetzelfde niveau gewaardeerd als een zelfstandige plaats op de arbeidsmarkt zolang iemand maar een bijdrage naar vermogen levert. De verantwoordelijkheid om aan het werk te komen of te participeren ligt primair bij onze inwoners. Zo nodig biedt de gemeente ondersteuning.

Werkgevers uit onze gemeente willen graag personeel die in onze gemeente woont. Zij merken dat deze werknemers zich over het algemeen meer betrokken voelen bij het bedrijf waarvoor zij werken. Elkaar kennen en betrokkenheid tonen, vinden wij belangrijke waarden voor een vitale samenleving. Wij willen daarom, passend bij onze rol, stimuleren dat ons lokale bedrijfsleven gebruik gaat maken van de inzet van maatschappelijke stages en werkervaringsplaatsen voor jonge of kwetsbare inwoners uit onze gemeente.

Tenslotte willen wij inspelen op trends en ontwikkelingen die aansluiten op een aantal kernwaarden (kleinschaligheid, behoud van identiteit) die wij eerder hebben benoemd. We denken dan aan het faciliteren van (kleine) zelfstandigen door het beschikbaar stellen van ruimten en mogelijk andere gewenste faciliteiten binnen onze gemeente.

5.5 Mobiliteit in Olst-Wijhe

Mobiliteit is een belangrijke voorwaarde voor participatie. In onze gemeente is het openbaar vervoer van en naar onze grote buurgemeenten Zwolle en Deventer goed geregeld via de trein-

en busverbindingen tussen Zwolle en Deventer. Voor het verkeer naar het westen (de Veluwe) vormt de IJssel een natuurlijke barrière en is er geen openbaar vervoerverbinding (auto- en fietsverkeer is alleen mogelijk door gebruik te maken van veerponten). Naar het oosten (buurgemeente Raalte) waren de mogelijkheden voor openbaar vervoer ook zeer beperkt. Sinds de komst van een buurtbus tussen Wijhe en Raalte is dit verbeterd. De buurtbus, die gereden wordt door vrijwilligers, voldoet daarmee zeker aan de behoefte. Het aantal instappers is veel hoger dan vooraf werd ingeschat. Juist een dergelijk initiatief sluit goed aan bij de kleinschaligheid en onderlinge betrokkenheid binnen onze gemeenschap. Wij willen de haalbaarheid van een tweede buurtbuslijn van Olst naar Raalte gaan onderzoeken. Overigens is naast het openbaar vervoer (waaronder de buurtbus) ook de regio-taxi (van deur tot deurvervoer) nog beschikbaar.

5.6 Voorzieningen

Ons voorzieningenniveau is hoog. In bijna iedere kern is een school, een dorps- of buurthuis en zijn er sportvoorzieningen. Wij vinden het belangrijk dat in iedere kern in ieder geval een ontmoetingsfunctie is, vaak is dit een dorps- of buurthuis. Juist deze dorps- en buurthuizen vervullen een verbindende rol in een gemeenschap; daar ontmoeten mensen elkaar en wordt ruimte geboden voor tal van (verenigings-)activiteiten. Wij streven naar behoud en een betere benutting van deze functie.

Als het gaat om onderwijs-, cultuur- of sportvoorzieningen kiezen wij voor kwaliteit boven kwantiteit. Een onderwijs- of sportvoorziening moet in ieder geval voldoende kwaliteit kunnen (blijven) bieden. Daar waar het gaat om een onderwijsvoorziening is de instandhouding van een school (binnen de daarvoor geldende wet- en regelgeving) een verantwoordelijkheid van zowel gemeente als schoolbesturen. Ook de schoolbesturen zijn van mening dat de geboden kwaliteit op de scholen daarvoor de belangrijkste maatstaf is. Binnen het openbaar onderwijs vindt momenteel een discussie plaats welke richtlijnen zouden moeten gelden voor het bieden van voldoende onderwijskwaliteit op de scholen in de hele kleine kernen.

Vergrijzing, ontgroening en digitalisering zullen van grote invloed zijn op de dienstverlening en inhoudelijke programmering van ons maatschappelijk vastgoed. Naast het feit dat de exploitant zelf een visie op deze ontwikkelingen moet hebben, zullen wij bij nieuwe beleidsontwikkelingen voortdurend oog moeten hebben voor de vraag op welke manier ons maatschappelijk vastgoed en vooral onze dorps- en buurthuizen een bijdrage aan kunnen leveren.

Met woningcorporatie SallandWonen en de Stichting Kulturhus Olst-Wijhe als onze belangrijkste partners in het beheer van maatschappelijk vastgoed willen wij duurzame afspraken maken over wat we gezamenlijk willen bereiken en een duidelijke verdeling van taken en verantwoordelijkheden.

5.7 Vitale dorpen en buurten

Inrichting woon- en leefomgeving; doorontwikkeling dorps- en buurtaanpak

Wij vinden dat onze inwoners medeverantwoordelijk zijn voor de vitaliteit van hun woon- en leefomgeving. Enerzijds vullen wij zelf deze verantwoordelijkheid in door te sturen op een diverse bevolkingssamenstelling (jongeren, gezinnen en ouderen) binnen onze dorpen en buurten en te zorgen voor voldoende voorzieningen voor de verschillende doelgroepen. Anderzijds spreken wij onze inwoners aan op hun verantwoordelijkheid en willen wij bovenal gebruik maken van hun kennis en kunde.

Al jarenlang kennen wij een actieve kernenaanpak. Naast de aanwezigheid van vaste aanspreekpunten voor onze plaatselijk belangen en buurtbeheerders hebben wij buurtschouwen, kernenbezoeken en dorpsontwikkelingsplannen als krachtige instrumenten in onze kernenaanpak ingezet. Deze hebben geresulteerd in meer contact tussen gemeente en gemeenschap en meer betrokkenheid van inwoners bij de inrichting van hun eigen

leefomgeving. Dat zijn voor ons belangrijke redenen om verder te gaan met deze aanpak. Niet alleen in de kleine kernen en buurtschappen maar ook in de dorpen Olst en Wijhe. De structuur is aanwezig. Wij willen wel graag het moment van de buurtschouw (nu nog vooral gericht op het beheer in de openbare ruimte) benutten voor het agenderen van sociaal maatschappelijke thema's. Tevens willen we de rol van social media als instrument bij onze dorps- en buurtaanpak onderzoeken.

Uit gesprekken met onze inwoners in de aanloop naar deze Sociale Toekomstvisie is in ieder geval duidelijk geworden dat onze attitude c.q. houding van essentieel belang is het verwezenlijken van onze ambitie om meer gebruik te maken van kennis en kunde van onze inwoners en hen meer betrokken te laten zijn bij de inrichting van hun woon- en leefomgeving. Inwoners verwachten van ons een open en meedenkende houding, duidelijkheid over hetgeen zij van ons mogen verwachten, ruimte en vertrouwen. In 2012 herformuleren wij ons beleid ten aanzien van onze dorp- en buurtaanpak. Daarin zullen wij dit houdingsaspect uitdrukkelijk meenemen.

Verantwoordelijkheid nemen voor elkaar

De Olst-Wijhese samenleving kenmerkt zich door een grote gemeenschapszin. Veel inwoners zijn als vrijwilliger verbonden bij een vereniging, verlenen mantelzorg of leveren op een andere manier een actieve bijdrage. Wij stimuleren dit ook. Projecten zoals AED alert, Burgernet, buurtbemiddeling, vriendendiensten Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ) en het organiseren van Eigen Krachtconferenties voor onze jeugd zijn hier voorbeelden van.

In de toekomst willen wij nog een stap verder gaan en uitgaan van de wederkerigheid tussen inwoners, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven etc. Een eerste aanzet is daarvoor al gegeven door het platform Maatschappelijk Betrokken Ondernemen. Zij organiseren meet & match bijeenkomsten waarbij het bedrijfsleven iets doet voor het verenigingsleven of maatschappelijke organisaties maar zij leveren ook iets terug. Wederkerigheid gaat uit van respect en waardering voor de inzet van de mogelijkheden van de (zorg-)vrager en aanbieder.

6. Goed kunnen opgroeien

Wij vinden het belangrijk dat onze gemeente aantrekkelijk blijft voor jonge gezinnen. Zoals wij eerder hebben beschreven, is een diverse bevolkingssamenstelling een belangrijke voorwaarde voor een vitale samenleving.

6.1 Een aantrekkelijke woonomgeving

Jonge gezinnen kiezen voor een plattelandsgemeente vanwege de ruime en groene omgeving (relatief grote kavels, een groene openbare ruimte) en de betaalbaarheid van woningen. Wij kiezen er voor om voldoende betaalbare starterswoningen te realiseren die geschikt zijn voor jonge gezinnen. Uiteraard zullen we dan ook weer kijken naar voldoende diversiteit in onze dorpen en buurten. Ten aanzien van de ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving hebben we aandacht voor voldoende groen, informele en formele speelruimte. We stimuleren natuurlijke speelplekken, formele speelruimte voor de verschillende leeftijdsgroepen en kiezen ook daarbij voor kwaliteit boven kwantiteit. Liever één of twee grote, kwalitatief sterke speelplekken in een wijk dan veel kleine speelplekjes die weliswaar op een korte afstand van huizen bereikbaar zijn maar met een beperkte speelwaarde.

6.2 Voldoende en kwalitatief sterke voorzieningen

Onze gemeente beschikt over voldoende kinderopvangvoorzieningen (kinderdagopvang en buitenschoolse opvang). Er zijn nauwelijks wachtlijsten. Voor het buitengebied zijn er mogelijkheden om opvang te regelen via een gastouderbureau. Ook het aanbod op deze kinderopvangvoorzieningen wordt kwalitatief steeds rijker. Kinderopvangorganisaties werken op het terrein van sport, cultuur en educatie samen met diverse organisaties waaronder het primair onderwijs. Naar ons idee is het voor een goede samenwerking met het onderwijs niet persé noodzakelijk om kinderopvangvoorzieningen in of in de nabijheid van schoolgebouwen te huisvesten. Wel biedt eventuele leegstand in schoolgebouwen een gelegenheid om bij een noodzakelijke uitbreiding van kinderopvangvoorzieningen als faciliteit te gebruiken. Vanwege de stijgende prijzen in de kinderopvang en de ontgroening binnen onze gemeente verwachten wij dat er op de korte en middellange termijn geen uitbreiding van kinderopvang nodig is. Ook voor het bezoeken van een basisschool kunnen de meeste gezinnen in hun eigen dorp terecht. Door het dalende leerlingaantal staat deze mogelijkheid wel onder druk. Het leerlingaantal op de openbare basisscholen in onze kernen Elshof en Welsum liggen onder of benaderen de voor onze gemeente geldende opheffingsnorm. Er zijn echter constructies mogelijk waarbij deze scholen toch in stand gehouden kunnen worden. Binnen stichting De Mare (schoolbestuur van de openbare scholen in onze gemeente) wordt wel de discussie gevoerd over de vraag welk minimale leerlingaantal noodzakelijk is voor het bieden van kwalitatief sterk onderwijs.

Voor speciaal onderwijs zijn kinderen uit onze gemeente vaak aangewezen op scholen buiten onze gemeente en maken zij gebruik van het leerlingenvervoer. Wij zouden graag het thuisnabij onderwijs willen stimuleren, ook voor kinderen uit onze gemeente die een indicatie hebben voor het volgen van speciaal onderwijs. Wij realiseren ons dat dan wij veel van onze schoolbesturen vragen, zeker in het licht van de bezuinigingen op het Passend Onderwijs. Dat vraagt om gemeentelijke investeringen in het vroeg signaleren van ontwikkelingsproblemen bij kinderen en het bieden van lichte ondersteuning aan deze kinderen maar vraagt bovenal ook om keuzes die binnen de regionale samenwerkingsverbanden voor Passend Onderwijs gemaakt moeten worden.

In het voortgezet onderwijs hebben wij de afgelopen jaren flink geïnvesteerd. Het schoolgebouw is aangepast aan het groeiende aantal leerlingen en de verbreding en modernisering van onderwijsaanbod. Wij pleiten voor behoud van een school voor voortgezet onderwijs met een

kleinschalig karakter. Het kennen en gekend worden is belangrijke kwaliteit van deze school en dit principe sluit goed aan bij de sterke kenmerken van onze gemeente.

Voor MBO- en HBO-opleidingen wijken jongeren uit naar scholen in Deventer en Zwolle.

Vanwege het goede openbaar vervoer naar deze steden is dit in de meeste gevallen geen belemmering voor gezinnen om uit onze gemeente te vertrekken.

Wel zouden we meer moeten stimuleren dat Olst-Wijhese jongeren bij werkgevers uit onze gemeente terecht kunnen voor een (maatschappelijke) stage of werkervaringsplek.

6.3 Vrijtijdsaanbod

De deelname van basisschoolleerlingen uit onze gemeente aan buitenschoolse sport- en cultuuractiviteiten is groot. Het activiteitenaanbod is voor een plattelandsgemeente redelijk divers en is passend bij hun behoefte blijkt uit diverse onderzoeken naar de vrijetijdsbesteding van onze jeugd.

Jongeren van twaalf jaar en ouder zijn iets minder tevreden over het vrijetijdsaanbod in onze gemeente. Bij verenigingen haken zij sneller af omdat daar een wekelijkse inzet van hen gevraagd wordt die dan teveel moeten concurreren met andere interesses of activiteiten (o.a. uitgaan, bijbaantje). Alternatieve vrijetijdsvoorzieningen worden gemist.

Voorals om deze leeftijdscategorie gaat, willen we verenigingen en vrijetijdsaanbieders stimuleren om tot een gevarieerder aanbod dat meer gericht is op de vraag van jongeren te komen omdat wij een actieve leefstijl van onze jongeren belangrijk vinden en participatie binnen onze gemeenschap c.q. verenigingsleven willen stimuleren.

6.4 Zorg voor onze jeugd

Met ca. 85% van onze jeugd gaat het goed. Voor een kleine 15% van onze kinderen verloopt het opgroeien minder voorspoedig. Ook hier geldt dat onze kleinschaligheid een kracht is; problemen worden redelijk snel herkend en binnen onze lokale zorgstructuur bieden we voor de meeste (vooral lichte) hulpvragen adequate zorg. Ons Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) is een belangrijke schakel in deze zorg. Het CJG beoogt een herkenbare, laagdrempelige plek te zijn waar snel en adequaat zorg geboden wordt.

In de komende jaren worden we verantwoordelijk voor zorg voor jeugdigen met ernstige opvoed- en opgroei problemen (de geïndiceerde vrijwillige jeugdzorg en de gedwongen jeugdzorg).

Daarmee wordt de zorg voor onze jeugd, met uitzondering van het onderwijs en de medische zorg, volledig onze verantwoordelijkheid.

Wij blijven uitgaan van zo vroeg en zo snel mogelijke hulp, willen zo veel mogelijk de eigen kracht van ouders c.q. verzorgers en hun netwerk benutten of ondersteunen en indien deze zorg ontoereikend is adequate professionele zorg bieden. Daarbij willen we de administratieve last met betrekking tot indicatiestelling en toeleiding naar zorg zoveel mogelijk vermijden. De komende jaren willen wij benutten om onze visie op de jeugdzorg, de positie van het CJG daarin en de aansluiting met ons lokale jeugd- en onderwijsbeleid verder uit te werken.

7. Voldoende mogelijkheden tot participatie

Wij vinden het belangrijk dat onze inwoners over voldoende mogelijkheden beschikken om in onze gemeenschap te participeren. Dat geldt voor alle facetten van onze samenleving, dus wonen, werken, vrijetijdsbesteding, sporten etc. Niet alleen werken en meedoen aan activiteiten maar ook meedoen aan het bieden van hulp of ondersteuning aan vrienden, familie of bekenden. Uiteraard naar ieders vermogen. We gaan er vanuit dat participatie een gevoel van eigenwaarde oplevert en bijdraagt aan het welzijn en welbevinden van onze inwoners. Vaak vermindert dit de vraag naar zorg en draagt zij bij aan de leefbaarheid en sociaal economische ontwikkeling van onze gemeente.

Wanneer we over participatie spreken is het van belang om met elkaar helder te hebben waar we bij de term participatie aan denken. Een prima denkkader biedt hiervoor de participatieladder. Deze participatieladder gaat uit van een oplopende trap van activiteiten waarbij steeds meer sprake is van in eerste instantie deelnemen en later het leveren van een bijdrage aan onze samenleving.

Niveau 1; Geïsoleerd.

Niveau 2; Sociale contacten buiten de deur.

Niveau 3; Deelname georganiseerde activiteiten.

Niveau 4; Onbetaald werk.

Niveau 5; Betaald werk met ondersteuning.

Niveau 6; Betaald werk.

7.1 Voorkomen van sociale uitsluiting

Om volop mee te kunnen doen is het in eerste instantie van belang om er voor te zorgen dat er geen (groepen van) mensen binnen onze gemeenschap worden uitgesloten, bijvoorbeeld door discriminatie van (groepen) mensen op basis van hun geloof, cultuur, seksuele geaardheid, inkomen etc.

Formeel kunnen onze inwoners sinds 2009 gevallen van discriminatie melden bij Artikel 1 Overijssel. Deze organisatie heeft daartoe, namens alle gemeenten uit Overijssel, een meldpunt opgericht. Deze meldingen ofwel klachten kunnen betrekking hebben op alle terreinen van het leven, zoals de arbeidsmarkt, de overheid, horeca, woonomgeving en onderwijs. In onze gemeente is het aantal meldingen en klachten erg laag (2011; 2 meldingen), maar dit wil niet zeggen dat er geen sprake is van discriminatie of sociale uitsluiting. Soms worden mensen ook onbedoeld gekwetst. We merken dat in onze gemeenschap nog wel eens het principe "onbekend maakt onbemind" geldt. Onze voorlichting en preventie zouden daarom vooral gericht moeten zijn op het leren kennen van groepen mensen van andere culturen, religie, seksuele geaardheid etc.

7.2 Het stimuleren van participatie

De participatieladder is een prima instrument om in kaart te brengen in wat voor situatie iemand zich bevindt en wat het participatiepotentieel is. Ook geeft de participatieladder inzicht in de vorderingen die iemand maakt. Een nadeel van de ladder is dat het lijkt of de hoogste treden meer waardevol zijn dan de lagere en dat men zich maar op één trede tegelijk kan bevinden. Bovendien is het zo dat kwetsbare mensen tijdelijk of permanent steun nodig hebben op elk niveau.

Wij vinden het belangrijk om maatwerk te kunnen leveren. We denken dat ook te kunnen omdat wij onze inwoners kennen en zij ons kennen.

Nieuwe verantwoordelijkheden in het sociale domein (de transitie van de jeugdzorg, de overheveling van de extramurale begeleiding van de AWBZ naar de Wmo en de implementatie

van de Wet werken naar vermogen) vragen om een regionale samenwerking maar in de rechtstreekse contacten met onze inwoners streven wij zeker niet naar schaalvergroting.

Om participatie te stimuleren is het van groot belang dat onze inwoners toegang hebben tot goede informatie en advies, het liefst gericht op hun eigen dorp of buurt. Op die manier worden onze inwoners in staat gesteld om activiteiten te ontplooien.

Tevens willen wij nieuwe vormen van samenwerking stimuleren tussen professionals, inwoners en vrijwilligersorganisaties. Een goed voorbeeld van een nieuwe vorm van samenwerking is een initiatief van de cliëntenraad WWB die samen met andere vrijwilligersorganisaties (o.a. kerken en ouderenbonden) en met ondersteuning van professionals (o.a. de Stichting Welzijn Ouderen Olst-Wijhe) om te komen tot informatie- en ontmoetingspunten in een aantal kernen van onze gemeente. Deze informatie- en ontmoetingspunten worden dan bemenst door vrijwilligers. Juist aan activiteiten en projecten waarbij het initiatief bij de gemeenschap ligt en er slechts sprake is van een geringe mate van ondersteuning door professionals (denk ook aan buurtbemiddeling, AED alert, vriendendienst GGZ, Makelen & Schakelen) hechten wij waarde. Dergelijke activiteiten worden gedragen door de gemeenschap en passen binnen de gedachte om de kennis en kunde die binnen een gemeenschap aanwezig is zoveel mogelijk te benutten. Tenslotte willen wij ook op dit thema inspelen op de wetenschap dat onze bevolking vergrijst. Ouderen beschikken over kennis, ervaring en tijd die we bewuster kunnen inzetten bij de ondersteuning van onze inwoners.

7.3 Sociale betrokkenheid van onze inwoners

Sociale samenhang gaat samen met geluk en tevredenheid. Uit onderzoek door het SCP is gebleken dat mensen die meer contact hebben met familie, maandelijks deelnemen aan verenigingsactiviteiten en in een buurt wonen waar de sfeer goed is, relatief vaak aangeven dat zij gelukkig zijn.

Veel inwoners zetten zich vrijwillig in voor hun buurtgenoten, de vereniging waar zij lid van zijn of voor het belang van de gemeenschap waar zij onderdeel van uit maken. Deze vrijwillige inzet tonen zij eerder wanneer zij trots zijn op hun dorp of buurt.

Onze rol is dan vooral het faciliteren van activiteiten van verenigingen en vrijwilligersorganisaties door het bieden van voldoende (toegankelijke) ruimte, het beschikbaar stellen van een geringe subsidie voor dergelijke activiteiten en het bieden van een open en meedenkende houding in de organisatie van activiteiten waarbij de overheid, vanwege wet- en regelgeving, betrokken is.

8. Zorg en ondersteuning aan kwetsbare inwoners

Landelijk onderzoek (Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling, 2011) laat zien dat 80% van de Nederlandse bevolking vrijwel zijn hele leven zelfredzaam is; deze mensen zorgen voor zichzelf of doen een beroep op hun eigen sociale netwerken. Verreweg het meeste van deze zorg is mantelzorg, informele zorg en/of gearrangeerd vrijwilligerswerk. De andere 20% van de Nederlanders krijgt dat niet voor elkaar. Bij driekwart van hen is dat een tijdelijke kwestie: zij zijn soms een tijdje de regie over hun leven kwijt maar kunnen die met tijdelijke ondersteuning weer terug krijgen. Een kwart van deze 20% heeft permanente ondersteuning nodig om de regie over het leven te houden of is niet in staat ooit de sturing op hun eigen leven te krijgen.

Nieuwe taken en verantwoordelijkheden

In de komende jaren wordt onze gemeente verantwoordelijk voor een groot aantal nieuwe ondersteuningstaken. De Wet werken naar vermogen (Wwv) beoogt één nieuwe regeling te creëren voor de onderkant van de arbeidsmarkt, deels gaat het dan om een groep inwoners die al bij ons in beeld is maar deels gaat het ook om een nieuwe doelgroep. Ook wordt de beleids- en financiële verantwoordelijkheid voor de extramuraal begeleiding aan mensen met een matige of ernstige beperking van het Rijk naar gemeenten overgeheveld. Tenslotte worden alle taken op het brede terrein van de jeugdzorg overgeheveld van de provincies naar gemeenten. Hiermee wordt de verantwoordelijkheid voor de zorg aan kwetsbare inwoners uit onze gemeente vele malen groter dan tot nu toe het geval was.

Groter beroep op zorg en ondersteuning door veranderende bevolkingssamenstelling

Zoals u eerder hebt kunnen lezen vergrijst en ontgroent onze gemeenschap. Door de toename van het aantal ouderen zal ook het beroep op zorg en ondersteuning groter worden door een toename van het aantal chronisch zieken. Onze eerstelijns (gezondheidszorg-) organisaties (o.a. huisartsen, apotheek, fysiotherapie) zullen dit in eerste instantie gaan merken maar we verwachten ook zeker een groter beroep op Wmo-voorzieningen en hulpverlening. De beschikbare budgetten voor de bekostiging van zorg en ondersteuning zullen niet in dezelfde mate meegroeien met deze groeiende groep van zorgvragers waardoor bij ongewijzigd beleid deze budgetten onder grote druk komen te staan. Een andere organisatie van de zorg is daarom nodig.

8.1 Kaderstelling decentralisatieopgaven

In het sociale domein zal de uitwerking van de drie grote decentralisatieopgaven zeker tot 2016 centraal komen te staan. Deze uitwerking zal een grote impact hebben op de ondersteuning aan kwetsbare inwoners van onze gemeente. Om die reden is er in deze visie ook een aparte paragraaf hierover opgenomen.

Het gedachtegoed van de Wmo willen wij uitgangspunt laten zijn bij de uitwerking van deze decentralisatieopgaven. Op het terrein van maatschappelijke participatie kennen wij de zogenaamde participatieladder (zie hoofdstuk 6). Bij de uitvoering van de Wmo gaan we uit van de verantwoordelijkheidsladder. Daarin kennen we de volgende treden:

1. Preventieve voorzieningen; door preventieve voorzieningen kunnen mensen met een beperking gewoon meedoen in onze samenleving, zonder bijzondere voorzieningen. Preventieve voorzieningen worden meestal opgezet en uitgevoerd door partijen uit de samenleving; het maatschappelijk middenveld. Wij kunnen partijen helpen en stimuleren om preventieve voorzieningen te ontwikkelen.
2. Eigen kracht; bij het toetsen van de ondersteuningsvraag gaan we na wat de zorgvrager zelf nog kan en welke bijdrage hij/zij kan leveren aan de samenleving (naast eigen kracht geldt ook het principe van wederkerigheid).

3. Sociaal netwerk; bij het toetsen van de ondersteuningsvraag gaan we na wat de zorgvrager binnen zijn/haar eigen netwerk kan oplossen en op welke manier dit netwerk versterkt kan worden zodat een duurzame oplossing binnen dit netwerk gevonden wordt.
4. Algemene of collectieve voorzieningen; deze voorzieningen bieden een antwoord op een ondersteuningsvraag die vaker voorkomt en zonder maatwerk opgelost kan worden (bijvoorbeeld een boodschappendienst of een rolstoelpool). Juist omdat dit een minder kostbare oplossing is dan een individuele voorziening, willen we bij de realisering van algemene of collectieve voorzieningen een duidelijke initiërende en faciliterende rol vervullen.
5. Lichte individuele voorzieningen (o.a. hulpmiddelen, huishoudelijke hulp).
6. Zware individuele voorzieningen (o.a. dagbesteding, intensieve thuisbegeleiding).

Andere uitgangspunten die voor ons van belang zijn bij de uitwerking van de decentralisatieopgaven zijn:

1. Daar waar mogelijk blijven kiezen voor kleinschalige organisaties waarbij sprake is van korte lijnen en gewerkt wordt vanuit het principe “kennen en gekend worden”. Soms vraagt een specifieke doelgroep om specialistische zorg. In dat geval kan omvang van de doelgroep reden zijn om te kiezen voor een grotere organisatieomvang.
2. Er is altijd sprake van een verbinding tussen formele en informele zorg, bij voorkeur per dorp of buurt georganiseerd. We gaan er nl. vanuit dat een dorp of buurt een menselijke maat kent die bij uitstek geschikt is voor het organiseren van ondersteuning dicht bij de zorgvrager. Inwoners die elkaar kennen en zich betrokken voelen bij hun buurt en hun burens zetten zich makkelijk voor elkaar in.
3. We kijken integraal naar de ondersteuningsvraag van een cliënt en zijn of haar naaste omgeving. Daarbij streven we naar een betere afstemming tussen zorgverleners (één cliënt, één plan, één verantwoordelijke) en we streven naar minder versnippering van de geboden zorg en ondersteuning (dus minder verschillende mensen in één gezin).
4. We willen dezelfde kwaliteit van zorg bieden voor minder geld door o.a. de administratieve last te verminderen en bureaucratie te vermijden. Op die manier beogen we ook het beroep van zorg- of hulpverlener aantrekkelijk te houden.

8.2 Algemene of collectieve voorzieningen

Zoals eerder beschreven willen we een prominente rol spelen in het realiseren van algemene of collectieve voorzieningen. Daarbij denken we dan aan:

1. Activiteiten gericht op ontmoeting
 - voldoende voorzieningen die ontmoeting kunnen faciliteren en stimuleren (dorps- en buurthuizen, zorgcentra, multifunctionele ruimten bij wooncomplexen met relatief veel zorgvragers).
 - voldoende activiteiten gericht op ontmoeting; samen bewegen (Meer bewegen voor Ouderen, Sport Extra), samen eten, maatjesactiviteiten Geestelijke Gezondeheids Zorg (GGZ).
2. Activiteiten gericht op informatie
 - Informatie- en ontmoetingspunten (samenwerking welzijn, informele zorg, belangenbehartigers).
 - Wmo-loket (digitaal en fysiek).
 - Themabijeenkomsten organisaties, belangenbehartigers.
3. Activiteiten gericht op versterking informele steunsystemen

- Buurtcontactpersonen (vrijwilligers) die zorgvraag en hulp in buurt aan elkaar koppelen (individueel).
- Afstemming informele zorg onderling en tussen formele en informele zorg (platform Informele zorg).
- Ondersteuning mantelzorgers (individueel).
- Projecten waarbij jong en oud, mensen met of zonder beperking elkaar helpen c.q. ondersteunen (bijv. mensen met een verstandelijke beperking die beheerstaken verrichten in een dorpshuis of ouderen mensen met een verstandelijke beperking begeleiding bieden bij hun dagbesteding).

4. Activiteiten c.q. voorzieningen gericht op langer zelfstandig wonen

- Voldoende nultredenwoningen
- Aanbod van haal- en brengdiensten (gemaksdiensten)
- Domotica (thuis technologie)
- Collectieve Wmo-voorzieningen (buurtbus, rolstoelpool, scootmobielpool etc.)

8.3 Individuele voorzieningen

Inwoners met een ondersteuningsvraag melden zich via diverse wegen. Via organisaties in de welzijnsketen, zorgketen, informele zorg of rechtstreeks bij het Wmo-loket of cliëntondersteuners. Nu wordt deze vraag, afhankelijk van de aard van de vraag of de manier waarop het antwoord op deze vraag gefinancierd moet worden, doorgeleid naar verschillende instanties. Deze instanties hebben hun eigen werkwijze, hun eigen manier van indicatiestelling etc. Dit levert niet alleen veel administratieve last bij onze inwoners en bij de betreffende organisaties op maar ook versnippering van zorg en ondersteuning en onduidelijkheden over rollen en verantwoordelijkheden.

Wij willen in onze gemeente naar een hecht team van cliëntondersteuners onder één aansturing. Dit team is een belangrijke spil binnen onze gemeente en is op de hoogte van het aanbod in de informele zorg en het aanbod van organisaties uit de zorg- en welzijnsketen. Organisaties kennen de cliëntondersteuners en cliëntondersteuners kennen hen, de lijnen zijn kort. Dit team is verantwoordelijk voor:

- intake; vraagverheldering, onderzoek naar antwoorden op de ondersteuningsvraag (via principe van het inschakelen van eigen kracht, het sociale netwerk, algemene of collectieve voorzieningen of tenslotte een individuele voorziening).
- samenstellen van een zorg- en/of welzijnsarrangement; aan de hand van de intake wordt gekeken welke vormen van ondersteuning geboden moet worden. Indien nodig vindt een verwijzing naar het CIZ plaats wanneer er sprake is van AWBZ-zorg.
- warme overdracht naar zorg- en/of welzijnsaanbieder (initiatief blijft wel bij inwoner).
- klachten en ervaringen over geleverde ondersteuning worden gemeld bij de cliëntondersteuners zodat inzicht is tevredenheid over het aanbod waarnaar verwezen is.

Het team cliëntondersteuners beschikt over een brede expertise over de problematiek van de verschillende doelgroepen. Met de overheveling van de extramurale begeleiding en de jeugdzorg wordt de gemeente verantwoordelijk voor de zorg aan een geheel nieuwe doelgroep (mensen met een verstandelijke beperking, psychiatrische problematiek). De cliëntondersteuners moeten enerzijds generalisten zijn maar anderzijds ook hun eigen specialisme met betrekking tot de vraag en het aanbod van deze nieuwe doelgroep meenemen. Het team is lokaal georganiseerd,

geeft zoveel mogelijk zelf de indicatie voor zorg af (zoals nu ook al binnen de uitvoering van de Wmo het geval is) en vraagt slechts in zeer complexe casussen om een indicatie van een externe adviseur.

Getracht wordt om de zorg zo lang mogelijk thuis bij de zorgvrager te verlenen (al dan niet met behulp van vrijwilligers, mantelzorgers en professionele hulp). Wanneer dit niet meer mogelijk blijkt te zijn, wordt hulp buitenshuis gezocht (dagbesteding, logeerhuizen, opname in een intramurale setting).

Het team cliëntondersteuners kijkt naar het gehele (gezins-)systeem en neemt daarbij ook de mogelijke ondersteuningsvraag van de mantelzorger mee. De huisarts van betreffende zorgvrager wordt geïnformeerd over de toewijzing van zorg en indien nodig geconsulteerd.

9. Randvoorwaarden

Om een krachtig en vitaal sociaal beleid voor de komende jaren te realiseren, verdienen de volgende randvoorwaarden aandacht.

9.1 Krachtig werkveld

Deze sociale toekomstvisie laat zien dat we op het sociale domein grote veranderingen in de komende jaren verwachten. Dit vraagt om een sterk welzijnsveld. Immers, dat wat preventief en collectief kan worden opgepakt voorkomt of stelt kostbare, individuele hulp of ondersteuning uit. Wij hebben daarbij een efficiënt en professioneel veld voor ogen waarbij aandacht is voor samenhang, flexibiliteit en helderheid over rollen en verantwoordelijkheden. Dat vraagt om veranderingen in de huidige structuur van relatief kleine en kwetsbare organisaties. Wij willen uitdrukkelijk met de huidige organisaties voor ouderenwerk, jeugd- en jongerenwerk en de ondersteuningsorganisaties voor vrijwilligers en mantelzorgers in gesprek over de wijze waarop we dit verder vormgeven. In dit veranderingsproces willen we de kracht van de kleinschaligheid (korte lijnen, kennen en gekend worden, betrokkenheid en gemeenschapszin) benutten. Om die reden streven wij naar een brede, lokaal georganiseerde welzijnsorganisatie.

Door de vergrijzing en ontgroening wordt een tekort aan arbeidskrachten in de zorg verwacht. Op dit moment speelt dit in onze gemeente nog niet maar wij voorzien wel dat dit mogelijk een knelpunt voor de toekomst wordt. Wij willen het werken in de zorg aantrekkelijk houden door vanuit onze opdrachtgeversrol onnodige bureaucratie te voorkomen en onze waardering uit te spreken voor de verleende zorg.

9.2 Communicatie tussen gemeente en inwoners

Er wordt steeds meer gestuurd op een compacte overheid, waarbij er een groter beroep wordt gedaan op de samenleving ("kleine overheid, grote burger"). Ook vragen onze inwoners zelf steeds meer zeggenschap over de ruimtelijke- en sociale invulling van hun dorp of buurt. Dat vraagt van onze een andere houding; van een sterk bepalende en uitvoerende rol naar faciliterende en ondersteunende rol. Vertrekpunt daarbij is het zoeken naar samenwerking en investeren in vitale coalities met onze inwoners, kernen, organisaties, scholen en ondernemingen in Olst-Wijhe. Onze communicatie dient daarbij van een hoog niveau te zijn. Er wordt ruimte geboden voor initiatieven uit onze gemeenschap. Deze initiatieven worden vanuit een open en meedenkende houding door ons benaderd. Wij maken heldere afspraken met onze partners en komen deze ook na.

Bij de ontwikkeling en uitvoering van ons beleid betrekken we altijd onze inwoners en maatschappelijke organisaties. Wij maken dan vooraf duidelijk welke inbreng wij van hen verwachten. We houden daarbij rekening dat mensen op een andere manier hun mening willen uiten dan voorheen (formele inspraak achteraf).

9.3 Financiën

Uitgangspunten voor de financiële kaders ten behoeve van de uitvoering van deze Sociale Toekomstvisie zijn:

- De huidige begrotingskaders (meerjarenbegroting 2012 – 2015) zijn taakstellend voor de uitvoering van deze visie. Financiering van nieuwe initiatieven of activiteiten is in principe alleen mogelijk door een verschuiving van middelen binnen de verschillende begrotingsprogramma's ("nieuw voor oud");
- Voor de uitvoering van nieuwe taken en verantwoordelijkheden vormen de rijksbudgetten die wij hiervoor ontvangen het financiële kader.

- Naar verwachting vraagt de uitwerking van een aantal ambities uit deze visie om een eenmalige investering (bijvoorbeeld het uitvoeren van een haalbaarheidsonderzoek). Eventuele eenmalige investeringen brengen wij in beeld in het uitvoeringsplan.

9.4 Monitoring en evaluatie

Deze visie richt zich op de middellange termijn en sluit daarmee aan op de termijn die gekoppeld is aan de in 2008 vastgestelde (fysieke) Toekomstvisie. Zoals eerder beschreven houden we in de uitvoering van de visie rekening met verschillende fasen die gerelateerd zijn aan de raadsperiodes. Voor de huidige raadsperiode (2012 – 2014) stellen wij een uitvoeringsplan vast. In dit uitvoeringsplan zullen wij concrete doelstellingen en acties opnemen. Jaarlijks kunt u via de gebruikelijke rapportages in onze planning & controlcyclus de voortgang volgen. Kort na de start van de nieuwe raadsperiode volgt dan een evaluatie van dit eerste uitvoeringsplan en het opstellen van een tweede uitvoeringsplan voor de periode 2014 – 2017.